

בס"ד, עש"ק לסדר "את כספך", בהר בחוקותי, תשפ"ו

"ישלם את הריבית!"

המלוה שמר על איפוק אבל תמה: "אתה תשתמש בכסף שלי שהייתי יכול להרוויח בו ולי לא תתן מאומה!?! אם אתה רוצה שלא לשלם לי ריבית חייב אתה לפרוע לי מיד עכשיו מדין "מקח טעות" (חוו"ד קס"א ס"ק א, במרבית לא תתן אות כ').

הם לא הגיעו לעמק השווה, ומצאו את עצמם בבית הדין. בית הדין ציווה ללווה "אתה תשלם את הקרן ואת הריבית!"

התמיהה גדולה! והלווה דרש שישבירו לו "מהיכן דַּנְתוּנִי" (עיין חו"מ ד' סעיף י"ד מתי מוטל על בית דין לפרט את הנימוקים).

התברר שתוך כדי החקירה והדרישה גילה בית הדין שהמלווה שבפנינו הלוח את המעות קודם שהפך להיות לגר צָדָק (וזה הלואה מותרת), וכיון שלאחר ההלואה (ועוד קודם הגיור) נכתב שטר חוב מפורש על סכום כללי (הכולל את הריבית), יש חובה לפרוע הן את הקרן והן את הריבית למרות שעתה המלווה גר צָדָק (יו"ד קע"א א').

ועוד התברר, שמעיקרא בית הדין נמנע מלגלות שפלוני הינו גר צָדָק, כיון שיש שאינם רוצים שידעו מכך למרות שאליבא דאמת זה הוא תואר כבוד (עיין בהרחבה שו"ת בנין אב ג' נ"ט) אבל פעמים שיש רגישות שונות לאנשים שונים.

ויתר על כן אין לו מה לחשוש שאין לו "יחוס" וכדברי הרמב"ם באגרתו לר' עובדיה הגר: "ואל יהיה יחוסך קל בעיני, אם אנו מתייחסים אל אברהם יצחק ויעקב, אתה מתייחס למי שאמר והיה העולם וכן מפורש בישעיה" זה יאמר להי אני, וזה יקרא בשם יעקב, הגר יאמר להי אני, והישראלי יקרא בשם יעקב!"

ההלואה בריבית בוצעה. הלווה היה מרוצה מהתנאים שקיבל. חלפה חצי שנה, הלווה משום מה שם לב לקריאת התורה ושמע את בעל הקורא בקריאתו שקיים איסור נשך ומרבית (סוף פרשת בהר), הוא נבהל: "עברנו על איסור ריבית!"

המלווה לא הבין ממה מוטרת הלווה, והרי זה היה "בהסכמה" ולא בכפייה!

הלווה הסביר לו שריבית הינה "איסור" והסכמת הצדדים אינה ברת משמעות.

המלווה ניסה לשכנע אותו: "והרי עבורך ההלואה הזו היא חסכון, אם היית משתמש בהון שלך, כלומר מוכר מרכושך שמניב לך רווחים, הדבר היה לך יותר יקר – ומה הבעיה?"

הלווה שהכין עצמו ציטט מדברי בעל ההילולא (ר' שמעון - ב"מ דף עה) אודות רווחי הריבית, שהעוסקים בריבית לועגים ואומרים: "אילו היה יודע משה רבינו שיהיה ריוח בדבר לא היה כותבו" – כלומר שהלווה אומר שיש לו ריוח בכך שלווה בריבית שיכול לעשות עסקים וכו' (ט"ז יו"ד קס"ב ס"ק א') – ואת זה בדיוק אסרה תורה!"

המלווה ראה שהוא לא מצליח לשכנע את הלווה ושאל אותו: "אז מה אתה רוצה עכשיו?"

הלווה השיב: "אני אפרע לך את קרן ההלואה בזמנה, אבל בלי הריבית שאסורה הן עליך והן עלי (משנה ב"מ פרק ה')!"